

ШУМЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ "ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ"
КАТЕДРА „ГЕОГРАФИЯ И МЕТОДИКА НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ГЕОГРАФИЯ“

KONSTANTIN PRES LAVSKY UNIVERSITY OF SHUMEN
DEPARTMENT OF GEOGRAPHY AND METHODOLOGY OF TEACHING GEOGRAPHY

In print

**ТРЕТА МЕЖДУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЯ
„ГЕОГРАФСКИ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЕ“**

12 СЕПТЕМВРИ 2014

**THIRD INTERNATIONAL CONFERENCE
"GEOGRAPHICAL SCIENCES AND EDUCATION"
12 SEPTEMBER 2014**

РЕЗУЛТАТИ И ИЗВОДИ ОТ МЕЖДУНАРОДНИЯ КОНКУРС “КАРСТ ПОД ЗАЩИТА – ДАР ЗА ПОКОЛЕНИЯТА”

Петър Стефанов, Диляна Стефанова

REZULTATI I IZVODI OT MEZHDUNARODNIYA KONKURS “KARST POD ZASHITA – DAR ZA POKOLENIJATA”

Petar Stefanov, Dilyana Stefanova

SOME RESULTS AND CONCLUSIONS FROM THE INTERNATIONAL COMPETITION “KARST UNDER PROTECTION – GIFT FOR THE FUTURE GENERATIONS”

Petar Stefanov, Dilyana Stefanova

Abstract. *The International competition “Karst under protection – gift for the future generations” is a Bulgarian initiative, held since 2005. It is a part of a pilot educational strategy ProKARSTerra-Edu. The competition addresses students of different age, educators and naturalists interested in Karst. Both contests in 2005 and 2012 were held within the framework of the two International forums discussing protected karst territories. The Second edition of this Contest was held under the auspices of the UNESCO.*

The competition is held in 5 categories, including drawing; work with natural materials; poster/postcard design; multimedia presentation/video; scientific essay; art installation; photo composition; original lesson about karst. The works are rated by an international jury according to 6 evaluation criteria namely: originality, knowledge about karst, artistic value, emotional inspiration, technical skills in the respective genre, creative autonomy. 140 authors from different age groups took part in the two contest editions, from 11 countries.

The paper presents analyzes of this competition results, referring to the educational concept “Lifelong Learning”. Understanding karst, young people learn how to perceive the systematic connections in nature. Also, with the competition much wider objectives are achieved, related to education in love for the homeland, development of research interests, expanding knowledge about natural life in specific karst areas, etc.

The competition is a strong catalyst to revealing and implementation of cross-curricular connections in school education. It also stimulates interactive training and education. Many young people are motivated to learn more about karst from the competition itself. In some cases art skilled children discover deep natural connections in their effort to represent karst through artistic methods. On the other hand, interestingly enough, students’ enthusiasm in mastering knowledge of karst raise the enthusiasm of their teachers, some of them fining in it some new opportunities for vocational training.

Prospects for the development and promotion of the competition as an authoritative international event are discussed. In a strategic plan it is offered to launch a broad discussion of the idea to develop this competition into Karst Olympiad.

The forthcoming third edition of this competition is scheduled for 2015, when it will be a part of the next International scientific-practical forum “Protected karst areas – education and training” (20-23 September 2015, Sofia, Bulgaria).

Key words: *karst, protected karst territories (PKT), specialized training and education, “Life-long education”, educational strategy ProKARSTerra-Edu, international contests, UNESCO.*

Увод

Международният конкурс " Карст под защита - дар за поколенията", е част от пилотната образователна стратегия **ProKARSTerra-Edu**. Една от нейните задачи е да мотивира млади хора от различни държави да разширяват знанията, уменията и компетенциите си за карста като специфична и чувствителна на антропогенни въздействия природна среда. Конкурсът цели да обхване както ученици от различни възрастови групи, студенти, докторанти, така и техните преподаватели, а също и природолюбителите с интереси към карста. Карстовите феномени, пречупени през душевността и емоционалността на участниците и пресъздадени с различни съвременни художествени средства и техники, предполагат не само оригинални творби, но и формиране на траен интерес към карстологията във всички нейни аспекти.

За конкурса

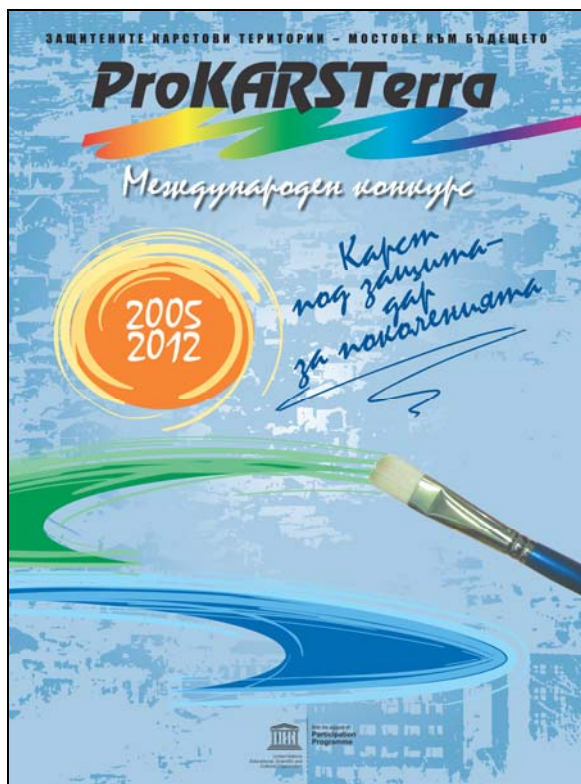
Този конкурс е българска инициатива [1, 2, 3]. Основни организатори са Географският институт при Българската академия на науките (от 2010 г. Департамент География на Националния институт по геофизика, геодезия и география - БАН) и Фондация Център по карстология "Владимир Попов". Първото издание на конкурса (2005 г.) се проведе с любезното съдействие на Дирекцията на Природен парк " Шуменско плато" и в медийно партньорство със списание "ГЕОграфия` 21". Второто издание (2012 г.) е под егидата на Българската академия на науките и на ЮНЕСКО.

Идеята за конкурса възникна при организирането на първата международна конференция в България, посветена на карста под защита: "Защитени карстови територии - състояние, проблеми, перспективи" (18-21 октомври 2005 г., Шумен [4]. Второто издание на конкурса също е свързано с голям международен научно-практически форум: "Защитени карстови територии - мониторинг и управление" (16-20 септември 2012 г., Шумен [5]. В резолюцията на този форум резултатите от конкурса са оценени високо и се препоръчва той да стане традиционен. Третото издание на конкурса е планирано за 2015 г. и отново ще бъде свързано с важно международно събитие: научно-практическа конференция "Защитени карстови територии - образование и обучение" (20-23 септември, София). За повече информация: www.prokarstterra.bas.bg

По традиция конкурсните работи се оценяват от **международно жури**. За членове на журито се канят изтъкнати карстолози и педагози, които се обединяват около идеята за по-активното включване на карста в образованието. Интердисциплинарният характер на карстологията събира в журито професионалисти от различни области на науката и изкуството, което е условие за обективно оценяване на конкурсните творби:

2005 г.: Проф. д-р Вячеслав АНДРЕЙЧУК – председател (географ, Факултет Науки за Земята, Университет Шльонски, Сосновиец, Полша), Доц. д-р Йошихиса НАКАНО (художник, Университет в Ямагучи, Япония), Петър СТЕФАНОВ (географ, Географски институт при БАН, Фондация Център по карстология „Владимир Попов”, списание „ГЕОграфия `21”), Дарина ИВАНОВА (биолог, Дирекция на Природен парк „Шуменско плато”, Шумен), Даниел ДИМОВ (художник, Шумен).

2012 г.: Проф. д-р Йошихиса НАКАНО – председател (художник, Университет в Ямагучи, Япония), RNDr. Петър ЗАЙЧЕК (геолог-спелеолог, фотограф, Управление на пещерите в Чехия), Павла ДВОРСКА (художник, учител, Чехия), Доц. д-р Диляна СТЕФАНОВА (географ, НИГГГ-БАН), Доц. д-р Тодорка КРЪСТЕВА (географ, Шуменски университет „Еп. К. Преславски”), Кръсто ТЕРЗИЕВ (художник, София), Христо КИЧИКОВ (географ, учител, Габрово).

Конкурсът се провежда в пет **категории**:

1. За ученици:

1.1. До 12 г.:

– Рисунка или творба с природни материали

1.2. Над 12 г.:

– Плакат

– Картичка или мултимедийна презентация

– Видеоклип

2. За учители:

– Моят необикновен урок

3. За студенти:

– Научно есе или мултимедийна презентация

– Арт-инсталация

4. За природолюбители-фотографи:

– Фотокомпозиция (от 3 до 5 снимки)

По традиция конкурсните работи се оценяват от **международно жури**. За членове на журито се канят изтъкнати карстолози и педагози, които се обединяват около идеята за по-активното включване на карста в образованието. Интердисциплинарният характер на карстологията събира в журито професионалисти от различни области на науката и изкуството, което е условие за обективно оценяване на конкурсните творби:

2005 г.: Проф. д-р Вячеслав АНДРЕЙЧУК – председател (географ, Факултет Науки за Земята, Университет Шльонски, Сосновиец, Полша), Доц. д-р Йошихиса НАКАНО (художник, Университет в Ямагучи, Япония), Петър СТЕФАНОВ (географ, Географски институт при БАН, Фондация Център по карстология „Владимир Попов”, списание „ГЕОГрафия `21”), Дарина ИВАНОВА (биолог, Дирекция на Природен парк „Шуменско плато”, Шумен), Даниел ДИМОВ (художник, Шумен).

2012 г.: Проф. д-р Йошихиса НАКАНО – председател (художник, Университет в Ямагучи, Япония), RNDr. Петър ЗАЙЧЕК (геолог-спелеолог, фотограф, Управление на пещерите в Чехия), Павла ДВОРСКА (художник, учител, Чехия), Доц. д-р Диляна СТЕФАНОВА (географ, НИГГГ-БАН), Доц. д-р Тодорка КРЪСТЕВА (географ, Шуменски университет „Еп. К. Преславски”), Кръсто ТЕРЗИЕВ (художник, София), Христо КИЧИКОВ (географ, учител, Габрово).

Критериите за оценка, по които журито оценява конкурсните творби, внимателно са обсъдени и унифицирани:

1. Оригиналеност на реализираната идея
2. Познания за карста
3. Художествена стойност
4. Емоционално внушение
5. Технически умения
6. Творческа самостоятелност

Участници и награди

В първото издание на конкурса (2005 г.) участваха представители на България, Япония и Шотландия (УК). Бяха представени 33 творби в 3 категории: Рисунка и Плакат (за ученици) и Моят любим урок (за учители) [1, 2, 4]. Бяха присъдени 6 награди (3 първи, 2 втори и 1 трета) и 1 поощрение. Първа награда в категорията Рисунка заслужи японският ученик Kugumi Tawara от Yashiro elementary school, Yamaguchi (Япония)(фиг. 1.), а в категорията Плакат – българската ученичка Николина Георгиева от Самоков. Между учителите за най-интересен урок за карста с първа награда беше отличена Val Vannet от Гимназията в Dundee, Шотландия (УК). В изложбата на конкурса допълнително се включиха доцент Йошихиса Накано и негови студенти от Университета в Ямагучи (Япония) с оригинална арт-композиция "Фантом в карста".

Наградите на първия конкурс бяха осигурени от Дирекцията на Природен парк „Шуменско плато”. Съорганизаторът на конкурса - Главна редакция на педагогическите издания на Министерството на образованието и науката, осигури безплатен абонамент на наградените участници за списание "ГЕОграфия '21".

Във второто издание на конкурса (2012 г.) вече имаше 107 участници от 10 държави: Армения, България, Естония, Казахстан, Латвия, Литва, Русия, Хърватия, Чехия и Япония " [3, 5]. Те представиха общо 104 творби (табл. 1). Отличени бяха общо 15 творби, от тях 5 с първа, 4 с втора и 5 с трета награда (табл. 2). Носители на новоучредената Голяма награда на конкурса станаха Амина Муштакова и Нариман Абдыгапбаров (Казахстан) за тяхното оригинално пано „Карстова пещера” (фиг. 1). Наградата включваше гостуване в България с посещение на карстови забележителности. На други 13 участници беше присъдено поощрение. Наградният фонд за второто издание на конкурса беше осигурен от Министерството на образованието, младежта и науката [3].

Таблица 1

Участие в конкурса – 2012 г.

Общ брой на участниците	107	
Общ брой постъпили творби	104	
В т.ч.:		
Рисунка	76	
Творба с природни материали	1	
Постер	1	
Мултимедийна презентация (ученици)	10	
Мултимедийна презентация (студенти)	1	
Видеоклип	3	
Фотокомпозиция	7	
Моят необикновен урок	3	
Есе	1	
	1	
Проект (презентация, рисунка, доклад)		

Участници по държави:	
Армения	12
България	6
Естония	5
Казахстан	31
Латвия	4
Литва	5
Русия	13
Хърватия	17
Чехия	1
Япония	13
ОБЩО:	107

Таблица 2.

Разпределение на наградите – 2012 г.

Държава	Голяма награда	Първа награда	Втора награда	Трета награда	Поощрение	Общо
1. Казахстан	1	1	1	1	1	5
2. Хърватия	-	2	1	-	-	3
3. България	-	1	-	2	2	5
4. Япония	-	-	1	1	1	3
5. Литва	-	1	1	-	-	2
6. Армения	-	-	-	1	1	2
7. Русия	-	-	-	-	5	5
8. Чехия	-	-	-	-	1	1
9. Латвия	-	-	-	-	1	1
10. Естония	-	-	-	-	1	1
Общо	1	5	4	5	13	28

В изложбата на конкурса бяха включени допълнително и 35 творби, спечелили признанието на журито. Професор Йошиаса Накано и неговите студенти от Университета в Ямагучи отново представиха своя оригинална арт-композиция – „Фантом в карста II”.

Анализ на резултатите от конкурса

Основната задача на конкурса е да привлече вниманието на широк кръг учещи се, преподаватели и природолюбители към особеностите на карстовите геосистеми - специфичната природна среда, която те създават, тяхното значение като икономически ресурси, естетическата им ценност и съвременните проблеми, свързани с тяхното стопанисване, използване и контрол. Но всъщност, с конкурса се постигат и по-широки цели, свързани с възпитаването на младите хора в обич към родния край [7], развиването на научно-изследователски интереси, разширяването на знанията за природосъобразен начин на живот [3]. Карстът е уникално природно явление и заради това, че е многоаспектен и интердисциплинарен и все още крие много „бели петна” (напр., неизвестни пещери), с което вълнува въображението на младите хора и събужда у тях търсаческият, изследователският дух. Този конкурс е едно предизвикателство за тях, но и за техните преподаватели и родители. И не случайно възрастовите граници на участниците в конкурса са много широки, като най-младите бяха 8-годишни...

Второто издание на конкурса предложи по-широк спектър от изразни средства, материали и технологии при изработването на конкурсните творби. Отчетена беше и нарастващата роля на съвременните информационни технологии в живота на младите хора и те получиха възможност за изява в конкурса с алтернативни форми – мултимедийни презентации, видеоклипове. Траен е интересът към категорията „Рисунки” (73% от конкурсните творби през 2012 г.), поради което в следващите издания на конкурса се предвижда да отпадне възрастовото ограничение за тази категория.

Внимателният анализ на конкурсните творби показва, че повечето от авторите са навлезли според възрастта си в същността на карста като природен феномен (Накано, 2006). Прави впечатление обаче, че повечето конкурсни работи са посветени на пещерите. Това е логично, защото те са атрактивни, впечатляващи, а мракът, който ги обгръща, съдържа тайнственост и развихря въображението на младите художници. Но при тези творби липсва връзката на пещерите с повърхностния карстов ландшафт, което вече е

Първа награда – 2005 г.
 Куруми Тавара (Япония)
Дървото локуат (Eriobotrya japonica)
 в карта на Акиоши

Голяма награда – 2012 г.
 Нариман Абдыгаппаров и Амина Муштакова
 (Казахстан)
Карстова пещера

Фиг. 1. Наградени творби от конкурса

сигнал, че пещерите се възприемат като отделни обекти, а не като елементи от карстови системи. Това е отражение не само на интереса, но и на познанието на авторите за карста. Едностранното представяне на карста като пещери е отражение и на обща слабост в образователната система по света – темата карст е твърде ограничена в учебните програми [3, 6].

На този фон като приятно изключение много силно се откроява японското участие в конкурса, особено през 2005 г. [3, 7]. В рисунките на децата от основното училище Яширо, префектура Ямагучи (Yashiro elementary school, Yamaguchi), пещерите са представени в техните връзки с повърхностния карстов ландшафт (Рика Нагао – фиг. 2, Акимаси Нагао, Сатоши Сигуяма). Не буди съмнение, че в подготовката за участието в конкурса японските деца предварително са получили необходимите знания за карстовите геосистеми, които според възрастта си интерпретират чрез изкуството. Много впечатляващо е, че техните творби убедително доказват, че системното мислене не е чуждо за децата. Те много по-лесно възприемат връзките в природата, когато обекти на възприятията им са карстови геосистеми, към които умело са насочени. Това е един пример как чрез конкурса се опознава и осъзнава геосистемната същност на нашия свят, пречупена през спецификата на карста.

Представените конкурсни творби са доказателство, че учителите, ръководителите и консултантите на участниците са си свършили добре работата. Дори при малките деца личат задълбочени знания за карстовата специфика. И което е още по-важно – децата са разбрали колко уникална и ценна е природата в карстовите терени, поради което те са призвани да я опазват. Някои от техните послания звучат много емоционално, като видеоклипа „Защитените карстови територии – мостове към бъдещето” на Evelina Mikoleiko от Литва. За него тя получи през 2012 г. специалната награда на организационния комитет на научния форум [3, 14].

Фиг. 2. Рика Нагао (Япония, 2005 г.): *Екосистема на платото Акиоши*

Показателно е, че много от младите хора са били привлечени от идеята да научат повече за карста от самия конкурс. Така например, в своята презентация по време на награждаването в Шумен през 2012 г., носителката на Голямата награда Амина Муштакова сподели, че нейното първо съприкосновение с карста и пещерите е било заради участието в конкурса. По същата причина и много други от участниците са преминавали специални курсове и обучение на терена, за да се запознаят с особеностите на карста. Някои от тях са участвали и в специализирани проекти, като "KARST" и "School of karst" в Хърватия [3]. При тях познанията за карста са най-задълбочени и резултатите от представянето им в конкурса са впечатляващи [14] (табл. 2). Добро познаване на особеностите на карста демонстрират и литовските ученици Akvilė Montrimaitė и Gintautė Pieslekaitė, автори на наградената мултимедийна презентация "Sinkhole Phenomenon in Lithuania". Дългогодишен личен опит в изучаването на карста споделя българският ученик Данаил Хаджиев. Неговата мултимедийна презентация за карста в Западните Родопи също е отличена от журито. Тясна специализация с карстова тематика е мотивирала и друг лауреат в конкурса - хърватската студентка в университета в Загреб Nina Pivcevic, която представи мултимедийна презентация "Geochemical mechanisms of carbonate equilibria in the system $\text{CO}_2 - \text{H}_2\text{O} - \text{CaCO}_3$ ".

Що се отнася до участието от България, страната-домакин на конкурса, то не се отличава с масовост, особено във второто издание – само 6 участници в 3 категории. Ако през 2005 г. в творбите на шуменските ученици личеше предварителна работа с учители и с експерти от Природния парк „Шуменско плато“, то през 2012 г. българското участие беше подчертано индивидуално. Авторите са мотивирани от личен интерес към карстови феномени и техните конкурсни работи са оценени високо [14] (табл. 2). Независимо от този факт, ясно се открива тревожна тенденция – в българските училища се работи твърде малко по карстовата тематика, въпреки широкото разпространение на карста в страната и неговото много голямо значение и роля в живота на хората [3].

Не буди съмнение, че конкурсът има важно значение за младите хора, живеещи в различни карстови райони по света. Карстът е част от техния роден край и колкото по-добре го опознават, толкова повече обикват родното място и се гордеят с неговите

карстови феномени. Така езикът на изкуството, който е основен в конкурса, се превръща в неоеценен и мощен инструмент за възпитаване на любов към родния край [7, 8]. Но същевременно този език е и средство за общуване, за опознаване и уважение към природата и хората на други места по света, защото чрез конкурса младите хора научават, че карстът не е типичен само за техния роден край. Това провокира тяхното любопитство и развива опита им да сравняват.

Конкурсът предоставя и възможност за международни контакти на младите автори и шансове да се опознаят, да сверят нивото на знанията си с нови приятели по света, да разработват съвместни проекти.

Конкурсът доказва, че карстът с неговата подчертана интердисциплинарност, е най-благогатната тема за осъществяване на междупредметни връзки в училищното образование. Изучаването на карста, особено чрез извънкласни форми, създава оптимални предпоставки за екипна работа както на деца с различни интереси, така и на учители с различна професионална специализация. В това отношение конкурсът е мощен стимул, особено през етапа на подготовка на конкурсните работи. Той допълнително стимулира интерактивното обучение и образование, при това в различни, често неочаквани аспекти.

Участието на деца и младежи в конкурса не само разширява техните знания за карста, но и формира в тях положителни емоции, прозиращи в творбите им, както и поискрени междуличностни отношения в подготвителния етап – при работата в екип и в контактите учител-ученик. За много от младите участници конкурсът е мерило за личните възможности. Участието в него пречупва знанията през призмата на изкуството – тя филтрира разбраното от наизустеното и истинските трайни интереси от фалшивото самочувствие на „всичкознаещите”. Конкурсът е източник и на нови предизвикателства и перспективи. Някои от призъорите в конкурса вече са с трайни интереси към карста и той определя бъдещите им професионални интереси.

Конкурсът допринася за образование в областта на карста не само на участващите деца и младежи, но и на техните преподаватели, на широк кръг хора на изкуството, общественици, журналисти. Не на последно място и на семействата на децата-участници, които също научават много за феномена карст. Участието и резултатите от конкурса са и мерило за добре свършена работа на преподавателите в обучението за карста. Същевременно подготовката за конкурса предполага и те самите да си създават образователни ресурси за тази област на знанието [9].

Наблюдава се и друг интересен ефект от конкурса – ентузиазмът на учениците в овладяването на знания за карста увлича често и техните преподаватели, за много от които той дотогава не е бил приоритет. Не са редки вече случаите, когато това става причина те да открият нови възможности в своята преподавателска дейност. Типичен случай е проф. Й. Накано от Университета в Ямагучи (Япония), който „откри” карста на Акиоши във връзка с конкурса през 2005 г. и впоследствие тясно и трайно свърза своята преподавателска дейност и творчески интереси с този природен феномен [3, 8]. Друг показателен пример е българската учителка Ренета Вълкова от София, която в карста намери нова възможност за езиково обучение и за повишаване на професионалната си квалификация [10].

Перспективи за развитието на конкурса

Резултатите от проведените досега две издания на конкурса доказат, че той има бъдеще. То се свързва с развитието на образователната стратегия „ProKARSTerra-Edu” [3, 6, 11, 12] и с Националната стратегия „Учене през целия живот” 2014-2020 [13]. Подкрепата на конкурса гласуваха участниците и в двата международни форума за защитените карстови територии през 2005 и 2012 г. [4, 5], както и ЮНЕСКО [14]. Но успешното бъдеще на конкурса изисква още много работа. Организаторите си поставят за цел:

- По-широко популяризиране на конкурса и привличане на нови участници, особено от държави с широко развит карст.
- Усъвършенстване на методиката за оценяване на конкурсните творби със съдействието на специалисти в различни области на карстологията, изкуството и педагогиката.
- Организиране на пътуващи изложби с отличени в конкурса творби. За целта да се състави и издаде подходящ каталог [14].
- „Обучение на обучители” като научни ръководители и консултанти на бъдещи участници в конкурса. Въвеждане на по-ефективни форми на обучение за карста като специализирани семинари, пътуващи лектории и др. Предвижда се те да се провеждат в моделните защитени карстови територии на международната мрежа „ProKARSTerra”. Планира се теренната образователно-експедиционна форма да стане ежегодна („Пътуващо лятно училище за карста”), като право на участие в нея (под формата на награда) да получават също лауреатите в следващите издания на конкурса [3].
- В стратегически план конкурсът да е основа за изграждане на специализирана виртуална мрежа „Децата в карста”, замислена като е-модул в образователната стратегия ProKARSTerra-Edu [6, 11]. В тази мрежа младите хора, участници в конкурса, ще установяват контакти и познанства, ще обменят опит, ще предлагат и разработват инициативи. Предвижда се дизайна и поддържането на мрежата да са с активното участие на тези млади хора. Мрежата „Децата в карста” същевременно ще популяризира конкурса и ще привлича нови участници в него.
- След приключване на съответното издание на конкурса да продължат контактите с отличените автори с цел да се поддържа и задълбочава техният интерес към карста. Да се използват подходящи форми за тяхното привличане в специализираната е-мрежа и в различни дейности в рамките на стратегията ProKARSTerra-Edu.
- Обсъждане на възможностите конкурсът да прерасне в **Олимпиада по карстология** [3, 11].

В организирането и провеждането на следващите издания на конкурса разчитаме на сътрудничество с Международния географски съюз (IGU), съответно с комисиите по карста и по образованието), и с Международния спелеоложки съюз (UIS). С тази цел резултатите и идеите на конкурса вече са докладвани на техни най-авторитетни научни форуми [11, 12].

Заклучение

Международният конкурс ”Карст под защита – дар за поколенията” допринася много за привличането на широк кръг от млади хора към опознаването на карста и вникване в особеностите и проблемите на тази специфична природна среда. Той създава възможности за международно общуване чрез езика на изкуството в опознаването на карстовите явления.

Сред тези млади хора, вече емоционално свързани с карста и привлечени от неговото многообразие и загадъчност, са бъдещите негови изследователи. Струва си усилието всички ние, които професионално сме свързани с карстологията, да продължим активно да ги мотивираме и подпомагаме и да им предаваме своя опит, като същевременно провокираме и тяхната инициативност и креативност.

Оставаме с надеждата, че участниците в конкурса ще запазят интереса си към карста и неговите тайни. И какво по-хубаво от това, ако след време те станат наши колеги в карстологията...

Убедени сме, че осъществяването на стратегията ProKARSTerra-Edu, част от която е и конкурсът, е възможно в тясно международно сътрудничество, защото карстът не е

национален, а световен феномен. В този смисъл е и българската инициатива за обявяване на **МЕЖДУНАРОДНА ГОДИНА НА КАРСТА** [3, 11,12].

Не буди никакво съмнение, че Международният конкурс "Карст под защита – дар за поколенията" може да има важна роля и в осъществяването на Националната стратегия „Учене през целия живот“ и в тази посока предстои неговото активно развитие и популяризиране.

Благодарности

Изказваме искрена благодарност на организаторите на конкурса за техния безкористен труд, както и на всички партньори за тяхната подкрепа. Дължим специална благодарност на членовете на международното жури за проявената отговорност, безпристрастност и висок професионализъм при класирането на конкурсните творби.

Благодарим на всички участници в конкурса за тяхното достойно представяне и за завладяващата емоционалност в творбите им. Искрено се надяваме, че карстът ще продължава да ги вдъхновява.

Международният конкурс "Карст под защита - дар за поколенията" е част от образователната стратегия *ProKARSTerra-Edu*, предложена в рамките на научно-изследователския проект "*Разработване на експериментален модел на комплексен мониторинг за устойчиво развитие и управление на защитени карстови територии (ProKARSTerra)*", финансиран от Фонд Научни изследвания (ДО 02.260/18.12.2008). Второто издание на конкурса е подкрепено от ЮНЕСКО чрез одобрения проект по Програмата за участие 2012-2013 "*ProKARSTerra-Edu - интеграция между научната концепция за карстовите геосистеми и образователната концепция „Учене през целия живот“*" (Nr. 6651406001BUL).

Литература

- [1] Stefanov, P. 2006. *Results from the International competition "Karst under protection – gift for the future generations"*. GEOgrafia`21, 1, 59-60 (in Bulgarian)
- [2] Stefanov P. 2006. *First scientific forum in Bulgaria about Protected Karst Territories*. Problems of the Geography, 1-2, 156-160.
- [3] Stefanov P. 2013. *International competition "Karst under protection – gift for the future generations" - some conclusions from the editions in 2005 and 2012*. In: International scientific-practical conference „Protected karst territories – monitoring and management”, 16-24 September 2012, Shumen, Bulgaria – Proceedings. Sofia: NIGGG-BAS, TerArt (in print)
- [4] *International Scientific Conference "Protected Karst Territories – Conditions, Problems, Perspectives"*, 18-21 October 2005, Shumen, Bulgaria: <http://www.prokarstterra.bas.bg/karst2005>
- [5] *International Scientific Conference " Protected Karst Territories – Monitoring and Management"*, 16-24 September 2012, Shumen, Bulgaria: <http://www.prokarstterra.bas.bg/forum2012>
- [6] Stefanova D., Stefanov P., Mikhova D. 2013. *Conceptual scientific and educational model for Karst ("proKARSTerra-Edu")*. In: International scientific-practical conference „Protected karst territories – monitoring and management”, 16-24 September 2012, Shumen, Bulgaria – Proceedings. Sofia: NIGGG-BAS, TerArt (in print).
- [7] Nakano, Y. 2006. *Pictures of Children drawing the Akiyoshi karst Plateau, Yamaguchi, Japan in the international competition "Karst under protection – gift for the generations"*. GEOgrafia`21, 1, 44-47 (in Bulgarian)
- [8] Nakano Y., Iwamoto M. 2013. *Pictures of Japanese elementary school children offered to the International art competition „Karst under protection – gift for the future generations“* . In: International scientific-practical conference „Protected karst territories – monitoring and management”, 16-24 September 2012, Shumen, Bulgaria – Proceedings. Sofia: NIGGG-BAS, TerArt (in print).

- [9] Vannet, V. 2006. Limestone Landscape, "Yorkshire Dales" National Park, UK (Karst Lessons). GEOgrafia`21, 1, 48-49 (in Bulgarian)
- [10] Valkova, R. 2013. *Communicative approach in English language teaching about karst*. In: International scientific-practical conference „Protected karst territories – monitoring and management”, 16-24 September 2012, Shumen, Bulgaria – Proceedings. Sofia: NIGGG-BAS, TerArt (in print)
- [11] Stefanov P., Stefanova D., Mikhova D., Štefka L. 2013a. “*ProKARSTerra–Edu*” – a karst-educational project. In: 16th International Congress of Speleology, July 21-28, 2013, Brno, Czech Republic – Proceedings, Vol. 1., Praha, p. 307-311.
- [12] Stefanov P., Stefanova D., Mikhova D. 2013b. *International competition “Karst under protection – Gift for the generations” as a part of the educational strategy “ProKARSTerra-edu”*. IGU Kyoto Regional Conference, August 4-9 2013.
- [13] *Nacionalna strategija za uchene prez celiya zhivot 2014-2020*. Ministerski savet na R Balgaria. MON, 2013, 67 p. <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx> (in Bulgarian)
- [14] Stefanov P. (compiler and editor). 2014. *International competition “Karst under protection – gift for the future generations” - Exhibition Catalog 2005, 2012*. Sofia: NIGGG-BAS and Found. Center of Karstology “Vl. Popov”, TerArt, 36 p.

Петър Стефанов

Национален институт по геофизика, геодезия и география – БАН
София 1113, ул. „Акад. Г. Бончев” бл. 3, E-mail: psgeo@abv.bg

Доц. д-р Дилиана Стефанова

Национален институт по геофизика, геодезия и география – БАН
София 1113, ул. „Акад. Г. Бончев” бл. 3, E-mail: dili_stefanova@abv.bg